

ARA QUE EL LLOP HA TORNAT

EL NATURALISTA BANYOLÍ JOSEP MARIA MASSIP I GIBERT ACABA DE PUBLICAR EL LLIBRE *EL LLOP I ELS HUMANS. PASSAT I PRESENT A CATALUNYA*, UNA ANTOLOGIA MONOGRÀFICA SOBRE EL LLOP

L'obra s'encapçala amb uns versos de Narcís Comadira: «Bon dia, memòria, / porta'ns altra vegada / el record que, de cop, / ens torna un món sencer». Aquestes paraules tan concises i ben disposades constitueixen un portal acollidor, bell i explícit del llibre.

D'explícit ho és tant, que el lector perspicaç ja sabrà quines són les navegacions que ens proposa l'autor.

ERNEST COSTA I SAVOIA > TEXT

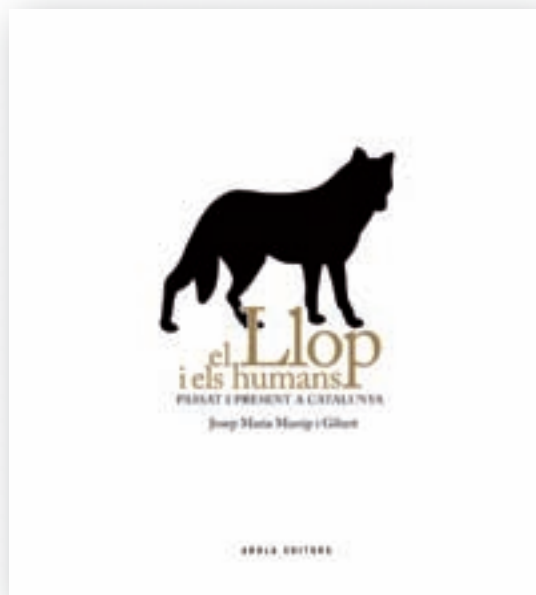
Viatjar al costat de Josep Maria amb cotxe és com fer-ho per dins l'arca de Noè. Mai no hauríeu sospitat que al voltant d'una carretera hi hagués tantes bestioles. Quan ja esteu astorats per tot allò que heu vist, us puntualitza que aquell animal que acaba de passar és mascle o femella. D'ocells, no en veu pas: en una primera aproximació veu rapinyaires o moixons de bardissa, posem per cas, però de seguida us parla d'esparvers, d'aligots o de falcons pelegrins, i d'ulls de bou, reis o capsigranys.

Quan pareu i sortiu del cotxe, llavors pla! Cap cuca, per petita que sigui, s'escapa de la seva mirada. Ni que s'amagui sota les pedres. Si hi ha una bassa –i us puc assegurar que en coneix moltes–, no en vulgueu més d'amfibis

o insectes! Si troba una pinya rosegada, al moment us dirà si qui l'ha deixat d'aquella manera és un ratolí de bosc o un esquirol. Fins i tot arriba a determinar quina pota ha fet servir per agafar-la.

A un home així, capaç de discernir si un esquirol és de dretes o d'esquerres, seria temerari no fer-li confiança. I més quan al llarg dels anys ha gastat una solvència que l'ha fet mereixedor de l'estima dels seus col·legues.

A un home així, capaç de discernir si un esquirol és de dretes o d'esquerres, seria temerari no fer-li confiança

L'any 1972 va escriure un dels primers articles: tracta de les gavines a Banyoles. Després en van seguir molts d'altres, a més de la participació en una obra fonamental com *Natura, ús o abús?*, pilotada per Ramon Folch. El 1980 publicà el llibre *Els ocells. Banyoles. Fauna comarcal*, un dels treballs pioners d'aquesta especialitat. Posteriorment tractà els mamífers, i també

els amfibis i els rèptils. Una trilogia que posà a l'abast de tothom la fauna de vertebrats del Pla de l'Estany.

Mentre preparava l'obra dels mamífers, s'adreçava a pagesos i vilatans preguntant-los sobre els llops. Molts li responien amb una altra pregunta: «Aquí hi havia hagut llops?». Se'n feia creus que una fera que havia campat per tots els racons del país s'hagués oblidat. Un altre, menys tenaç, hauria girat full i hauria continuat el camí. Ben a l'inrevés, el nostre estudiós aviat va substituir la perplexitat que li produïa aquella pregunta per la curiositat. Prenia notes, fressava camins insospitats, i s'adonà que tenia al davant un tema que no s'acaba mai. A la curiositat, seguí la passió. El llibre recentment editat n'és fill.

Un llibre enciclopèdic

Després dels prolegòmens que fan al cas, l'autor dedica tres capítols a presentar-nos el protagonista de la seva obra, el llop. De bon començament ens ofereix una gènesi que el porta a exposar-nos la cronologia de les restes esquelètiques més antigues trobades a Catalunya, tant dels cànids més primitius com dels llops pròpiament dits. Pel que fa als primers descobrim que els fòssils més pretèrits són de fa un milió i mig d'anys i van localitzar-se a les comarques gironines: a Crespià. I que restes remotes de llops com els entenem avui s'han trobat en altres jaciments del mateix àmbit: a Begur, a la muntanya de Montgrí, a Serinyà, a la perifèria del migdia de l'Alta Garrotxa... A continuació passa a explicar-nos com és un llop. Mentre analitza la biologia, sabem de les glàndules odoríferes, del pelatge, del comportament, de l'oïda, de l'aparellament o dels llobatons. Aprenem que parlar de gossos és parlar de llops perquè pertanyen a la mateixa espècie.

Massip també ens apropa a les llopades europees. Val a dir que el marc en què es mou el llibre és el de Catalunya, però que arriba als altres territoris dels Països Catalans, a tot Europa i a altres continents. D'aquí que, després d'analitzar els suggeridors espectrograms dels udols dels llops que l'especialista Eloïsa Mateu li ha proporcionat de manera expressa, ens transporti a mig món per fer-nos avinent «La sim-

bologia del llop». Amb aquest capítol acabem d'entrar al cos principal del llibre, d'ara endavant compartit per l'home i la fera. Són capítols que faran les delícies dels biòlegs, però també dels folkloristes, lingüistes, toponimistes, estudiosos de l'onomàstica, etnobotànics, etnòlegs, etnògrafs...

En efecte, l'autor ens endinsa en temes tan suggeridors com els de les llobes que han adoptat persones i en la relació entre aquests animals i les

creences, les plantes, la rondallística, les dites, les paraules, la toponímia i els cognoms; també hi tenen cabuda la caça institucionalitzada, els emmetziments, la ràbia, la por ancestral que el llop ens fa i com ens n'hem protegit, dels gossos dels pastors i dels collars dels llops. Per primera vegada, de manera docta i amena podem explorar amb un deteniment molt gran l'univers compartit pels llops i els catalans.

Quan el llegiu, constatareu que Massip utilitza un llenguatge ric i ajustat a allò que es proposa dir. Algunes d'aquestes paraules provenen del vocabulari propi dels que fan ciència naturalística, però moltes altres les ha agafades al vol,

**A la curiositat,
la seguí la passió.
El llibre recentment
editat n'és fill**

DOLORS PINATELLA

dels llavis de pagesos, pastors, cabrers, carboners, caçadors, mestresses de les pagesies, i dels centenars de persones més que li han fornit informació. Entrellaça amb naturalitat les paraules més erudites amb aquelles que han sorgit del poble. Té molt clar que no són antagoniques, sinó que ben al contrari es complementen i ens enriqueixen. Fins i tot en les ocasions en què els coneixements populars i científics divergeixen.

També ens adonarem que per a Massip els dialectes no existeixen, entesos en el sentit despectiu, de subordinació, que se'ls dona per aquests verals. Se'ls planteja, això sí, com una varietat lingüística que té el mateix valor que qualsevol altra.

L'interès de Massip per la llengua no s'acaba amb els noms comuns, sinó que prossegueix amb els noms de lloc, i és molt curós a l'hora d'escriure'ls. Una actitud certament impagable quan la contrastem amb estudiosos que després d'estar-se mesos i mesos treballant en un indret són incapaçs de preguntar-ne el nom a algú dels voltants, i s'atorguen el privilegi d'inventar-se'l. O en veure que tantes paraules s'obliden perquè ningú les utilitza. O quan constatem que hi ha naturalistes que pateixen en veure una espècie amenaçada i els passa per ull que la llengua, la seva, s'apaga.

Orson Welles venia a dir que amb una filmació vulgareta es veia capaç de fer una obra modèlica. El secret el veia

>> *Treballant en un collar de llop. A la dreta, El llop i la cigonya (França, s. XIX).*

en el muntatge. Tractant-se d'un llibre no s'esdevé exactament el mateix, però s'hi acostava. En el cas que ens ocupa cal un bon material, és cert, però a vegades aquest es malbarata o perd eficàcia perquè no s'ha sabut traslladar de manera adequada als lectors. I més quan es tracta d'una obra de la complexitat tipogràfica de la dels llops. Mirant els resultats aconseguits, és fàcil constatar que entre l'editor, el pare del text i la persona encarregada de maquetar s'han establert les complicitats necessàries. Qui ho ha fet possible, i per això cal felicitar-la, és la gent d'Arola Editors, de Tarragona.

El demà del llop

Un annex del llibre recull les recompenses pagades per un gran nombre de llops abatuts a les terres catalanes entre els segles XIV i XIX. Una documentació

Són capítols que faran les delícies dels biòlegs, però també dels folkloristes, lingüistes, toponimistes, estudiosos de l'onomàstica, etnobotànics, etnòlegs, etnògrafs...

que testimonia les hores que l'autor ha passat als arxius, escorcollant papers. Tanmateix, un atribut gens menystenible a afegir a un altre tan significat com les il·lustracions, siguin fotografies i dibuixos fets a posta, o corresponents a l'ingent material sobre el llop aplegat per Massip. Tots estableixen una simbiosi perfecta amb un text que ens permet conèixer a fons el passat i el present del llop i discernir-ne totes les jeies possibles: d'intel·ligent, d'expectant, senyorívol, enjogassat, amatent amb els llobatons, enquimerat, agressiu, ferotge, dominador, manyac.

Oficiosament des de fa una quinzena d'anys i oficialment des del 2004 i per boca del conseller de Medi Ambient, tornem a tenir llops a Catalunya. Han vingut de manera espontània des dels Apenins, obrint-se camí entremig dels paranyis viaris de mitja Occitània. D'aquest fet tan transcendent Massip en dona notícia detallada, alhora que ens documenta sobre la genètica, el paper que Internet té en fer-nos conèixer aquest animal, de com s'ha de gestionar la seva presència, o de com podem coexistir-hi. En un apartat especialment llaminer, avança per quines geografies el llop podria anar-se estenent i implantant a casa nostra. Serem capaçs de conviure-hi?

Ernest Costa i Savoia
és fotògraf i escriptor.